

**T. C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
FEN-EDEBİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ**

İMTİYAZ SAHİBİ: Maltepe Üniversitesi adına Prof. Dr. Şahin KARASAR, Rektör
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi adına Prof. Dr. Bahattin AKŞİT, Dekan

YAYIN KURULU / EDITORIAL BOARD

YAYIN GENEL YÖNETMENİ / EDITOR-IN-CHIEF
Doç. Dr. Güncel ÖNKAL

YAYIN YÖNETMENİ / EDITOR
Öğr. Gör. Nesteren GAZİOĞLU

YAYIN KURULU ÜYELERİ / EDITORIAL BOARD MEMBERS

Prof. Dr. Belma AKŞİT
Prof. Dr. Nermin ÇELEN
Prof. Dr. Betül ÇOTUKSÖKEN
Prof. Dr. Sabahattin GÜLLÜLÜ
Prof. Dr. Zekiye KUTLUSOY
Prof. Dr. Nurgün OKTİK
Doç. Dr. Ahu TUNÇEL ÖNKAL
Dr. Öğr. Üyesi Berfin VARİŞLİ
Arş. Gör. Esra ELMAS

DERGİ REDAKSİYONU
Arş. Gör. Bilge ULUSMAN

BASKI:

İLETİŞİM BİLGİLERİ

<http://maltepe.edu.tr/itb>
itbdergi@maltepe.edu.tr
Tel. (+90 216) 626 1050 / 2232

Yazışma Adresi

TC. Maltepe Üniversitesi
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi
Marmara Eğitim Köyü 34857
Maltepe-İSTANBUL

BASKI TARİHİ: 2018

ISSN: 1303-3115

T.C. Maltepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi (Maltepe FEF Journal)
yılda iki kez yayımlanan, uluslararası hakemli, basılı ve eşzamanlı olarak çevrimiçi bir dergidir.
Yayımlanan yazıların telif hakları T.C. Maltepe Üniversitesi'ne aittir.
Bu dergi para ile satılamaz.

Yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.

All the responsibilities for the content of their articles belong to the authors.

Bu dergi *Philosopher's Index*'te ve *EBSCOHost Veri Tabanında* yer almaktadır.
This journal is indexed in *Philosopher's Index* and *EBSCOHost* database.

BİLİMSEL DANIŞMA VE HAKEM KURULU / ADVISORY BOARD
(Akademik ünvan ve soyadı sırasına göre)

- Prof. Dr. Bahattin AKŞİT
T.C. Maltepe Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü
Prof. Dr. Belma AKŞİT
T.C. Maltepe Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü
Prof. Dr. Işıl BULUT
Başkent Üniversitesi, Sosyal Hizmet Bölümü
Prof. Dr. Erdal CENGİZ
Ankara Üniversitesi, Felsefe Bölümü
Prof. Dr. Nermin ÇELEN
T.C. Maltepe Üniversitesi, Psikoloji Bölümü
Prof. Dr. Betül ÇOTUKSÖKEN
T.C. Maltepe Üniversitesi, Felsefe Bölümü
Prof. Dr. Gürkan DOĞAN
T.C. Maltepe Üniversitesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü
Prof. Dr. Mircea DUMITRU
Universitatea din Bucureşti, Romanya
Prof. Dr. Uğur EKREN
İstanbul Üniversitesi, Felsefe Bölümü
Prof. Dr. Şahin FİLİZ
Akdeniz Üniversitesi, Felsefe Bölümü
Prof. Dr. İlyas GÖZ
Acıbadem Üniversitesi, Psikoloji Bölümü
Prof. Dr. Sabahattin GÜLLÜLÜ
T.C. Maltepe Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü
Prof. Dr. Otfried HÖFFE
Universität Tübingen, Almanya
Prof. Dr. Gürol IRZİK
Sabancı Üniversitesi, Felsefe Bölümü
Prof. Dr. Sevgi İYİ
T.C. Maltepe Üniversitesi, Felsefe Bölümü
Prof. Dr. Çağlar KEYDER
Boğaziçi Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü
Prof. Dr. Felix KOERNER
Pontifical Gregorian University, İtalya
Prof. Dr. Ioanna KUÇURADI
T.C. Maltepe Üniversitesi, İnsan Hakları Arş. Ve Uyg. Mrk.
Prof. Dr. Maija KULE
Latvijas Universitāte, Letonya
Prof. Dr. M. Ersin KUŞDİL
Uludağ Üniversitesi, Psikoloji Bölümü
Prof. Dr. Zekiye KUTLUSOY
T.C. Maltepe Üniversitesi, Felsefe Bölümü
Prof. Dr. Nurgün OKTİK
T.C. Maltepe Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü
Prof. Dr. Ayşe ÖNCÜ
Sabancı Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü
Prof. Dr. Ayhan SOL
ODTÜ, Felsefe Bölümü
Prof. Dr. Ertuğrul TURAN
Ankara Üniversitesi, Felsefe Bölümü
Prof. Dr. Ali UTKU
Atatürk Üniversitesi, Felsefe Bölümü
Prof. Dr. Pınar ÜNSAL
İstanbul Üniversitesi, Psikoloji Bölümü
- Doç. Dr. Özden BADEMCI
T.C. Maltepe Üniversitesi, Psikoloji Bölümü
Doç. Dr. Ferzan CURUN
T.C. Maltepe Üniversitesi, Psikoloji Bölümü
Doç. Dr. Cem ÇIRAKOĞLU
Başkent Üniversitesi, Psikoloji Bölümü
Doç. Dr. Özlem DUVA
Dokuz Eylül Üniversitesi, Felsefe Bölümü
Doç. Dr. Nur Yeliz GÜLCAN
Girne Amerikan Üniversitesi, KKTC
Doç. Dr. E. Figen KARADAYI
T.C. Maltepe Üniversitesi, Psikoloji Bölümü
Doç. Dr. Evgenia MAKAZAN
Zaporozhye National University, Ukrayna
Doç. Dr. Özlem OĞUZHAN
Medeniyet Üniversitesi, İletişim Fakültesi
Doç. Dr. Ahu Tunçel ÖNKAL
T.C. Maltepe Üniversitesi, Felsefe Bölümü
Doç. Dr. Güncel ÖNKAL
T.C. Maltepe Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü
Doç. Dr. Muttalıp ÖZCAN
T.C. Maltepe Üniversitesi, Felsefe Bölümü
Doç. Dr. Nazan Haydari PAKKAN
İstanbul Bilgi Üniversitesi, İletişim Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi İpek Güzide PUR
T.C. Maltepe Üniversitesi, Psikoloji Bölümü
Doç. Dr. Özgür SARI
Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sosyal Hizmet Bölümü
Doç. Dr. Gerrit STEINEBRINK
Radboud University, Hollanda
Doç. Dr. Yıldırım TORUN
Yalova Üniversitesi, Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Ebrar AKINCI
İstanbul Üniversitesi, Antropoloji Bölümü
Dr. Öğr. Üyesi Efe ARIK
AREL Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü
Dr. Öğr. Üyesi Narin BAĞDATLI
T.C. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Hizmet Bölümü
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet BOZOK
T.C. Maltepe Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü
Dr. Öğr. Üyesi Bergen ÇOŞKUN
T.C. Maltepe Üniversitesi, Felsefe Bölümü
Dr. Öğr. Üyesi Hakan DILMAN
T.C. Maltepe Üniversitesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü
Dr. Öğr. Üyesi Handan DOĞAN
T.C. Maltepe Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü
Dr. Öğr. Üyesi Elvan Melek ERTÜRK
Trakya Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Bölümü
Dr. Öğr. Üyesi Şebnem GÜLFİDAN
T.C. Maltepe Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü
Dr. Öğr. Üyesi Feryal SAYGILIGİL
AREL Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü
Dr. Öğr. Üyesi Zeynep SET
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Psikoloji Bölümü

Çift körleme (blind-review) ilkesi gereği hakem kurulu yayımlanan sayıların içeriğine göre değişiklik gösterebilir.

MARTIN HEIDEGGER: VARLIĞIN ANLAMI SORUSUNUN EVRELERİ**Prof. Dr. Yusuf ÖRNEK**

Antalya Bilim Üniversitesi

yusuf.ornek@antalya.edu.tr

Özet

Martin Heidegger'in "Varlığın anlamı nedir?" sorusu 1920li yıllardan başlayarak düşünürün 1976daki ölümüne kadar güncelliğini koruyan ve her dönemde yeniden sorulan bir soru olmuştur. 1927de yayınlanan *Varlık ve Zaman*, bu sorunun açık seçik dile getirildiği ve işlendiği ilk büyük eserdir. Bu eser Varlığın anlamı sorusunu soran Dasein'in Analitiğini içerir ve onun tarihselliğinden yola çıkar. Heidegger 1930lu yıllarda bu düşüncesini Varlığın tarihselliği doğrultusunda genişletmiş ve bu yıllarda yazdığı ikinci büyük eseri olan *Felsefeye Katkılar(Olagelme Hakkında)*'da Varlığın anlamı sorusu, Varlığın Hakikati sorusu haline gelmiştir. Heidegger artık insanın ve Varlığın tarihselliğini Olagelme süreci olarak açıklamakta, özellikle Yeniçağ ile birlikte Batı uygarlığında hüküm sürmekte olan teknik gelişmeyi de bu sürecin bir parçası olarak görmektedir. Bu makale Varlığın anlamı sorusunun evrelerini ve bu temel sorunun geliştirilmesine paralel olarak Heidegger'in düşünme yolundaki adımları incelemektedir.

Anahtar Kelimeler: Dasein, varlık, Olagelme, zorlama, takdir/kader.

MARTIN HEIDEGGER: PHASES OF THE QUESTION OF THE MEANING OF BEING

Prof. Dr. Yusuf ÖRNEK

Antalya Bilim Üniversitesi

yusuf.ornek@antalya.edu.tr

Abstract

Martin Heidegger's question, "What is the meaning of Being?" has been the focus of his thought since the 1920s until his death in 1976 and has been a lasting enquiry in every point in history. Published in 1927, *Being and Time* is the first prominent work devoted to the investigation of this question most articulately. This work consists of the analytics and historicity of Dasein, having asked the meaning of Being. Heidegger expanded his thinking in the 1930s on the historicity of Being, turning his question on the meaning of Being into the truth of Being, in his second important work entitled *Contributions to Philosophy (Of the Event)*. Heidegger explains the historicity of humans and Being as the process of the Event and deems the technical advancements prevailing in Western civilization especially since modern times part of this process. This article examines the stages of the question on the meaning of Being and parallel to the formation of this question explores the thought expedition taken by Heidegger.

Keywords: Dasein, being, event, enframing, destining

Martin Heidegger'in "Varlığın anlamı nedir?" sorusunu irdelemeye başladığı ilk büyük eseri *Varlık ve Zaman*'dır.¹ 1927 yılında yayınlanan bu eser aslında yarım kalmıştır. Önce Freiburg'da Edmund Husserl'in asistanı olan Heidegger, 1922'den beri Marburg Üniversitesi'nde felsefe extraordinaryüsüdür ve ordinaryüs profesör, yani kürsü sahibi olmak arzusundadır. Freiburg Üniversitesi'nde Husserl'in emekliye ayrılmasıyla boşalan kürsüye başvuruda bulunmak için ise yeterince yayın yapmış olmak gerekmektedir. Heidegger'in o tarihe kadar 1913'te yayınladığı doktora tezi *Psikolojizmde Yargı Öğretisi. Mantığa Eleştirel-Pozitif Bir Katkı*² ve 1916'da yayınladığı doçentlik tezi *Duns Scotus'da Kategoriler ve Anlamlar Öğretisi*³ bulunmaktadır. Edmund Husserl'in halefi olmak üzere Freiburg'daki felsefe kürsüsüne müracaat etmek için bu yayınlar yeterli değildir. Bu nedenle Martin Heidegger, 1927 yılında Husserl'in editörlüğünde ve denetiminde yayınlanmakta olan *Felsefe ve Fenomenolojik Araştırmalar Yıllığı*'nda⁴ "*Varlık ve Zaman Birinci Yarı*" başlığıyla uzun zamandır üzerinde çalıştığı eserini hemen yayınlar. Nitekim bu eser onun, Husserl'in halefi olarak Freiburg'da felsefe ordinaryüsü olmasını sağlayan yayındır. Bu eserin ilk yarısının üçüncü kısmı dahi yayınlanmamıştır ama Heidegger'in Marburg'da 1927 Bahar Döneminde verdiği *Fenomenolojinin Temel Problemleri*⁵ dersinde bu kısmın dile getirildiğini görmekteyiz. İkinci yarı ise hiçbir zaman yayınlanmamıştır. Heidegger'in ikinci yarıyı yazıp yazmadığı, yazdıysa neden yayınlamadığı üzerine sorular ile onu imha ettiğine dair çıkan söylentiler bu yazının konusu değildir. Kesin olan şudur: Heidegger'in felsefi düşüncesi bir "eser" değil, "yol(da) olma" özelliğini taşır. Düşünme yolundaki Heidegger'in sorduğu Varlık Sorusunun bu yolculuk esnasında hangi evrelerden geçtiği, yazımızın ana konusunu oluşturmaktadır. Bunun için de önce *Varlık ve Zaman*'daki (1927), sonra da Heidegger'in ikinci temel eseri olan *Felsefeye*

Katkılar (Olagelme Hakkında) (1938)⁶ başlıklı eserinde ele aldığı Varlık Sorusunu⁷ ana hatlarıyla sunmaya çalışacağız.

Birinci Evre: *Varlık ve Zaman*

Heidegger'in ilk temel eseri *Varlık ve Zaman*'ın çekirdeğini, hermeneutik-fenomenolojik olarak açıklanan "Dasein Analitiği" oluşturur. Bu eserde Dasein (Varolma)⁸ Varlığın Anlamı sorusunu sorabilme imkanına sahip tek Varolan olarak ele alınır. Heidegger'in temel sorusu, yani Varlık Sorusu çıkış noktasını Dasein'dan alır. Bir Varlık Anlayışına (Seinsverständnis) sahip, tarihi bulunan ve kendisi tarihsel olan yegâne Varolan Dasein'dır. Bu nedenle Varlık Sorusunun çıkış noktası Dasein olmalıdır. Dasein, insan denilen öznenin bir özelliği, bir karakteristiği değildir. Heidegger buna "Sein"ın "Da"sı ("Olma"nın "Var"ı)⁹ der. Buradaki "Da (Var)" bir açıklığı (Offenbarkeit), açılanmışlığı (Erschlossenheit) ifade eder. Bu açıklıkta, bir şekilde Varlık Anlayışı hüküm sürer. Dasein'ın şöyle ya da böyle bir Varlık Anlayışı olabilmesi için öncelikle bu açıklığın olması gerekir. İşte Dasein, böyle bir anlayışa sahip olmasından ötürü "Varlık nedir?" sorusunu sorabilme yeteneğine sahip yegâne Varolandır. Bu anlamıyla Dasein, insan olmaktan çok, insanın temeli olmak demektir. "Varlığın anlamı nedir?" sorusu, Heidegger'in fundamental-ontolojisinin temel sorusudur ve bu soru, Heidegger'in ömrünün sonuna dek güncelliğini korumuştur.

Varlık sorusunu sorabilme imkanına sahip tek Varolan Dasein olduğu için Heidegger, *Varlık ve Zaman*'a Dasein'ın Varlık Tarzlarını (Seinsweise) irdelemeyle başlar ve buna da "Dasein Analitiği" adını verir. Dasein'ın kendini olduğu gibi ve kendinden çıkarak gösterdiği yer, onun

“vasat hergünlüğündeki” (durchschnittliche Alltäglichkeit) halidir. Çünkü Dasein, “öncelikle ve çoğunlukla” bu vasat hergünlüğünde yaşamaktadır.

Hergünkü hayatında Dasein bir “bütünlük” göstermez, süreksiz ve dağınık bir yapıya sahiptir. Onun bütün/tam bir yapı haline gelmesi ancak “ölümüne olması” (Sein zum Tode) sayesinde gerçekleşir. Ölümlü olması ve bu sona yoğunlaşması sayesinde ve nihayet sona erdiğinde Dasein “ölümüne olmak/varlık” olarak bütünlüğüne ulaşır.

Dasein sadece sonunu değil, başlangıcını da bilmez. Bir şekilde dünyaya gelen insan, bu başlangıcı isteyen ve kontrol edebilen merci değildir. Heidegger’in bu fenomene verdiği isim “fırlatılmışlık”tır (Geworfenheit). Ama insan sadece “fırlatılmış” değildir; o, aynı zamanda bir “tasarım”dır (Entwurf). Kendi başlangıcında söz sahibi olamasa da insan, bu başlangıçtan sonra gelecek olan hayatını tasarımlama gücüne sahiptir. Heidegger’e göre tasarım kendini hiçbir zaman fırlatılmışlıktan tamamen koparamaz, ki buna verdiği ad “fırlatılmış tasarım”dır.

Hergünkü vasatlığında Dasein, herkes gibi hareket eder ve asli/sahici/kendisi olma özelliğinden uzaktır. Herkes gibi davranan Dasein’in asli olması, onun hergünlüğünde değil, vasatlardan uzaklaşarak “kendisi olma”sında yatar. Herkes gibi davranmak demek, kitle toplumundaki günlük hayatın içinde kaybolmak, sahici olmamak demektir. Bu, kamuoyunun yüzeyselliğinde, çalışma ve eğlence dünyasında yaşamak demektir. Heidegger’in bu var olma tarzına verdiği ad “düşkünlük”tür (Verfall). Dasein, öncelikle ve çoğunlukla dünyaya düşkünlüğü yaşar. Hergünlüğün çekiciliğine kapılır, yani Dasein asli/sahici (eigentlich) olmama yollarını arar ve kendinden uzaklaşır, kendinden kaçar. Kendi kendisiyle karşılaşmaktan kaçınan Dasein’in içinde bulunduğu (Befindlichkeit) Varlık Tarzına Heidegger’in verdiği ad “korku”dur (Angst). Korku, Dasein’in içinde bulunduğu temel bir durumdur ve ürkmeden çok farklıdır. Ürkmeye dünya içinde herhangi

bir Varolan sebep olurken, korkunun nesnel nedeni yoktur çünkü Dasein’ın korkusunun temelinde yatan Hiçtir. Heidegger bunu günlük hayattan aldığı bir ifadeyle dile getirir: “Korku geçtikten sonra günlük dilde şöyle denir: aslında hiçbir şey değilmiş.” Korku adı verilen bu temel bulunuş halindeki (Befindlichkeit) Dasein’ın farkına vardığı şey, kendisinin sonlu olduğu gerçeğidir. Korkunun Hiç tecrübesinde Dasein’a verdiği mesaj, onun günün birinde bütünüyle yok olacağına dair mesajdır. Korku gösterir ki, Dasein “ölümüne olmak/varlık”tır. Dasein sonludur. Tüm varlığı, bilmesi ve eylemleriyle bu sonlu olma gerçekliğine uygun hareket etmelidir.

Bunu bilmesine rağmen Dasein’ın kendi ölümüne dair tavrı değişik olabilir: Dasein herkes gibi “ölümüne olmak”tan kaçabilir; bu, Dasein’ın halis/asli olmama halidir. Veya Dasein öleceğinin bilinciyle, yani sonlu olduğunun açıklığı ve zorunluluğuyla “ölümüne gider/ölümüne yönelir/ölümünü öndeler” (Vorlaufen zum Tode). Heidegger ölümden sonra ne olduğuna dair soruyu sormayarak Batı felsefesinin metafizik geleneğine dahil olmak istemez.

Dasein’ın önceden olanlarla gelecekte olacaklar arasında kendini geliştirmesine Heidegger’in verdiği ad “tarihsellik”tir (Geschichtlichkeit). Dasein’ın tarihsel olarak var olabilmesinin imkanının şartı ise zamansallıktır. *Varlık ve Zaman*’da Heidegger sadece Dasein’ı tarihsel olarak düşünmekle birlikte, 1932’den itibaren Varlığın kendisinin de tarihsel olabileceğini düşünmeye başlamıştır. *Varlık ve Zaman*’daki şu ifadesi çok dikkat çekicidir: “Varlığın kendisinin sorgulanması tarihsellik özelliğine sahiptir.”¹⁰

İkinci Evre: Felsefeye Katkıları (Olagueleme Hakkında)

1930’dan itibaren, Martin Heidegger’in düşüncelerinde bir değişim başladığını görüyoruz. Her ikisi de 1930’a tarihlenen, biri Edmund Husserl’e doğum günü hediyesi olarak yazılan *Temelin Özünü Sürdürmesi Hakkında* başlıklı makalesi ve *Hakikatin Özünü Sürdürmesi Hakkında*¹¹ başlıklı

konusması bu değişikliğe dair fikir verir. Rektörlük süreci, bu görevi bırakması, Nasyonal Sosyalizm diktatörlüğünde geçen son derece zor savaş yılları, kısacası 30’lu yılların tecrübelerinin yanı sıra Varlık Sorusunun derinleşmesi, Martin Heidegger’in kendi fundamental-ontolojisini genişletilmiş bir bakış açısına doğru yönlendirmesine yol açmıştır. *Hümanizm Üzerine*’deki bir dipnotunda Heidegger, “Olagelme”nin (Ereignis) 1936’dan beri Düşünmesinin rehber sözcüğü olduğunu belirtir.¹² Bugün artık Heidegger’in 1936-38 yılları arasında Olagelme düşüncesini geliştirdiği ikinci bir temel eser üzerinde çalıştığını ve onu kaleme aldığını bilmekteyiz. Sözü edilen bu ikinci temel eser, yazıldığından 50 yıl sonra, Heidegger’in 100. doğum yılı vesilesiyle 1989’da *Felsefeye Katkılar* başlığı ve (*Olagelme Hakkında*) alt başlığıyla basıldı. “*Varlık ve Zaman* ile *Felsefeye Katkılar* Heidegger’in düşünme yolunda iki zirvedir ve dolayısıyla Batı felsefesinin iki büyük eseridir.”¹³ Şimdi, Heidegger’in Olagelme düşüncesini ana hatlarıyla, adı geçen bu ikinci temel eserden ve Heidegger’in eserlerinin önemli bir kısmının editörü olan Friedrich Wilhelm von Herrmann’ın münhasıran bu esere dair yazdığı kendi kitabından yararlanarak açıklamaya çalışalım. Heidegger 1930’ların başından itibaren Dasein’in tarihselliği düşüncesini Varlığa doğru genişletmekte ve Varlığın kendisinin tarihsel olup olmadığını sormaktadır. Bu genişletilmiş anlamıyla tarihsellik artık Dasein’in Varlık Tarzı (Seinsweise) değil, Varlığın kendisinin Varlık Tarzıdır. Heidegger’in buna verdiği ad “Varlık Tarihi”dir (Seinsgeschichte). “*Varlık ve Zaman*’da gerçi Dasein’in tarihselliği düşünülmüştü ama Varlığın Hakikati olarak açılanmışlığın tarihselliği düşünülmemişti.”¹⁴ Varlık Tarihi düşüncesi Varlığın Hakikati sorusunu sorar ve onu Olagelmeden çıkararak anlamaya çalışır. *Varlık ve Zaman*’daki “rehber soru” (Leitfrage) Varlığın Anlamı sorusu iken, Heidegger’in düşünmesindeki bu değişimle birlikte artık “temel soru” (Grundfrage), Varlığın Hakikati sorusudur.

Varlık Tarihi açısından Olagelme düşüncesi ne anlama gelmektedir? Bu düşüncenin ana özellikleri nelerdir? *Felsefeye Katkılar* adlı eserinde Heidegger'in Varlık Tarihini nasıl düşündüğüne dair yeterince aydınlatıcı yanıtlar bulunuyor. Heidegger bu eserinde Varlık Tarihi (Seinsgeschichte) düşüncesinin “ilk şekillenmesi”ni¹⁵ “örgü” (Fuge) veya “düzenli eklemlemeler” (Gefüge) olarak adlandırır. Burada, Varlık Tarihi düşüncesinin halkaları olarak altı eki dile getirir: ‘Tınlama’ (Anklang) ve ‘Geçiş’ (Zuspiel) bölümlerinde Varlık Bırakılmışlığı (Seinsverlassenheit) ve Varlık Unutulmuşluğu (Seinsvergessenheit), tekniğin özü ve Yapmalık (Machenschaft) olarak anlatılır. ‘Sıçrama’da (Sprung) Heidegger, olagetiren çağrı/fırlatım ile olagelen tasarımı açıklar. Sanat eserinin kökeni ve yaratılması, ‘Temelleme’ (Gründung) kısmının konusudur. ‘Gelecektekiler’ (die Zu-künftigen) ve ‘Son Tanrı’ (der letzte Gott) olarak adlandırılan son iki ekte ise Heidegger, Kutsal Olanın ve Tanrının/Tanrıların yeniden görünmeleri olanağını dile getirir. Bu eserdeki altı eklemleme, bir sistemin parçaları olarak değil, “örgü özelliği, ... olma halindeki *Varlığın Hakikati* olarak”¹⁶ düşünülür.

Varlık tarihsel Olagelme düşüncesine geri dönecek olursak, “Varlık Tarihi açısından” ifadesinin anlamı, “Varlığın özünün (Wesen des Seyns) ‘tarihsel’ olarak kavranmasıdır”.¹⁷ Heidegger tarihselliği, Varlığın belirli çağlarda kendini vermesi ve geri çekmesi olarak düşünmektedir. Varlık kendini Batı felsefesinin başlangıç döneminde Yeni Çağ’dakinden farklı olarak göstermektedir. “Bu Varlık –tarihsellik- hiçbir çağda aynı değildir.”¹⁸ Heidegger’e göre bunun nedeni gizli kalmıştır. Tarih biliminin hiçbir bilgisi bu konuda bir şey söyleyemez. “Tarih bilimi ... hiçbir zaman tarihe ulaşamaz.”¹⁹ “*Ola-gelme olarak tarih Varlıktır (Seyn); oluş ve gelişme tasavvurundan, tarih biliminin bakışından ve açıklamasından bağımsız olarak tarihin özü buradan çıkılarak belirlenmek zorundadır.*”²⁰ Bu nedenle, Varlığın kendini gizlemiş veya aydınlatmış

olması, kendini tarih olarak tarih içinde ama insanın kararı olarak değil, Varlık tarafından ola getirilmiş olarak gösterir. Aydınlanma (Unverborgenheit) ve Gizlenme (Verborgenheit), her ikisi birlikte Olagelmeye aittirler. Bu nedenle Heidegger şöyle yazmaktadır: “Tarihsellik burada *tek* bir Hakikat, yani Varlık olarak Varlığın aydınlatıcı gizlenmesi olarak anlaşılır.”²¹ Heidegger Ola-gelmeyi (Er-eignis) “tarihin kökeni”²² olarak belirtir.

Heidegger’in düşünme yolunun bu yeni evresinde, filozofun en önemli kavramlarına yeni içerikler yüklediğini ve bunları artık Olagelme düşüncesi açısından yorumladığına tanık olmaktadır. *Varlık ve Zaman*’da Dasein’in tarihselliği Dünya-İçinde- Olmanın fenomenolojik çözümlemesidir, fakat bu ilk temel eserinde bir bütün olarak Varlığın açılmanması hakkında soru sorulmaz. Varlığın tarihselliğine dair Heidegger’in edindiği yeni tecrübe, onun düşüncesinde değişiklik olmasına yol açar. Varlığın Hakikatinin tarihsel olma özelliği Olagelmenin yapısını ortaya çıkarır. Olagelme, “Da-sein’in Varlık tarafından ola-getirilmesi ve Varlığın Hakikatinin Da-sein içinde temellenmesidir...”²³ Olagelme, Varlığın Da-sein ile olan bağının birliği ve Da-sein’in Varlık (Seyn) ile ilişkisidir.

Varlık ve Zaman’da fırlatılmışlık ve tasarım (Varlık Anlayışı), Dasein’a özgü bir Varolanın özellikleri iken, şimdi bu kavramlar sadece Olagelmeden hareketle anlaşılabilir olacak daha derin içeriklere sahip olmaktadır. “Da-sein’in Da’sı (Varolmanın Varı), Varlığın bütününe açılmanmışlığı (Erschlossenheit), açılmışlığı (Aufgeschlossenheit) ve aydınlatılmışlığını (Gelichtetheit) adlandırır: Da-sein’in –sein’ı (Varolmanın olması) ise, insanın en asli Varlık Tarzını, yani Varoluşu adlandırır. Da-sein’in Da’sında (Varolmanın Varında) Varoluş ile birlikte ve onun sayesinde bütün Varlık Tarzları açılır. Fırlatılmışlık ve tasarım, Varoluşun varlık

özellikleridir, ki Varlık bunların içinde Da (Var) olarak aydınlanmıştır ... ve insan Varlık Anlayışı olarak varolur.”²⁴

Heidegger’in, fundamental-ontoloji düşüncesinden Varlık Tarihi düşüncesine geçişine verilen isim “Dönüş”tür (Kehre). “*Olagelme* böylelikle Varlığın (Seyn) özü, yani Varlığın olmasıdır (Wesung) ama Da-sein ile karşılıklı durarak değil, Da-sein’ı da içine alarak onun olagelmiş-tasarlanmış özünde olmasıdır.”²⁵ Heidegger’in *Hümanizma Mektubu*’nda sözünü ettiği Dönüş, Dasein’ı terk etmek demek değildir. “Olabilmek için Varlığın(Seyn) insana ihtiyacı vardır ve insan... Varlığa aittir.”²⁶

Existenzial-ontolojik çözümlemesi yapılan “fırlatılmışlık” ve “tasarım” artık varlık-tarihsel düşünmeyle bütünleşirler. *Felsefeye Katkılar* adlı eserin iki çok önemli noktasında Heidegger şöyle yazar: “...tasarımın fırlatıcısı kendini fırlatılmış olarak, yani Varlık (Seyn) tarafından ola-getirilmiş olarak bulur”²⁷ ve “Fırlatıcının kendisi, Da-sein, Varlık tarafından ola-getirilerek fırlatılır.”²⁸ Böylelikle Dasein’ın Varlık tecrübesi olarak fırlatılmışlığı Olagelmenin içine alınmış olur. Varlık, fırlatımı/atımı (Wurf) yapan, çağrıda (Zuruf) bulunandır; Da-sein ise tasarım (Entwurf). Her ikisi de Olagelme sürecinin içindedir. Varlık olagetiren çağrı/atım/fırlatımdır; Da-sein ise olagetirilen tasarım. Olagetiren fırlatım ile olagetirilmiş tasarım ilişkisine Heidegger’in verdiği ad “karşılıklı hamle/salınım”dır; bu karşılıklı hamle “Varlığı Olagelme yapar”.²⁹ “O halde Olagelme, Varlığın özünü sürdürmesidir; özünü sürdürme ise, olagetiren fırlatım ile olagetirilmiş tasarımın bir bütün halinde Varlığın Hakikati olmasıdır.”³⁰ İşte bu, Olagelme içindeki dönüştür. Varlık ve Da-sein birbirlerine karşı birbirleri içinde dönüş halindedirler. Olagelme şudur: “...Varlık (Seyn) ve Da-sein’in karşılıklı hamlesi; bu hamle içinde ikisi de birer kutup değil, saf salınım olarak bulunurlar.”³¹

Heidegger'in düşüncesinin yol(da) olma özelliği, onun tamamlanmış bir öğreti olmadığının işaretidir. Heidegger'in düşünmesi, Varlık Tarihi düşüncesiyle yeni bir evreye girer. Bu düşünmenin Olagelme özelliğinde olması, onun özne ile nesne arasında gelişen bir bilme etkinliği süreci olmadığını gösterir. Heidegger'in tüm hayatı boyunca çabası, tasarlayıcı düşünmeyi aşmak üzerineydi; onun varlık-tarihsel düşünmesi, Olagelme özelliği olduğunu, yani Varlık tarafından olağatırılmış olma iddiasını taşır. Bu sürecin adı Olagelme olarak Olma'dır (Wesung). *Felsefeye Katkılar* adlı eser kendini, Olagelmeyi düşünmenin ve ona ışık tutmanın yolunda olmak şeklinde anlamaktadır.

Heidegger, Olagelmenin varlık-tarihsel düşünmesini felsefenin metafizik düşünmesinden kesinlikle ayırmaktadır. Onun Metafiziğe karşı takındığı tavır, düşünme yolunun önemli bir parçasını oluşturur. Heidegger'e göre Batı felsefesi Platon'dan Nietzsche'ye kadar Metafiziğin tarihidir. Metafizik, Varolanın Varlığının ne olduğu hakkında soru sorarak Varolanın Varlığını düşünmek demektir. Bu soruya verilen yanıtlar "idea"dan "güç istenci"ne kadar muhtelifdir. Heidegger için önemli olan, bütün bu sorularda Metafizik içinde Varlığın Hakikatinin ne olduğuna dair sorunun sorulmamış olmasıdır. Heidegger için Metafiziğin, yani felsefenin sonu demek, aynı zamanda Varlığın Tarihinin ilk başlangıcının da sonu demektir. Bununla anlatılmak istenen, Metafizik veya bütün Batı felsefesi tarihinin Olagelme sürecine ait olduğudur. Düşünmenin, Varlığın Hakikati üzerine düşündüğü "öteki başlangıç" da Olagelmeye aittir. Heidegger, "öteki başlangıç"tan ne anladığını dile getirmeye çalışır: Bu yeni başlangıcı düşünebilme yeteneğine sahip olan düşünme varlık-tarihsel düşünmedir. Bu düşünme "Varlığın (Seyn) tarihini bir süreç ve bu süreci özünü sürdürme (Wesen) olarak Varlığın olması (Wesung) anlamında, Varlığın olmasını da Olagelme olarak anlar."³² "Başlangıç... Olagelme olarak Varlığın kendisidir; ... Varolanın

Varolan olarak hakikatinin kökeninin gizli hakimiyeti. Ve Olagelme olarak Varlık (Seyn) başlangıçtır.”³³ Heidegger için “öteki başlangıç”, Nietzsche’nin sözünü ettiği nihilizmin aşılmasından başka bir şey değildir.

Varlık-tarihsel düşünme biçimi içinde Heidegger, Varlık ile Dasein’ı birlikte, birbirinden ayıramayacak bir bağ içinde düşünmektedir. Varlığın Var’ı (Da), Varlığın açılanmışlığı (Erschlossenheit) içinde olmak demektir. Varlığın tecrübesi burada bir Varolan olarak değil, açılanmışlık, açıklık (Offenbarkeit) ve aydınlanmışlık (Lichtung) olarak edinilir. Da-sein olarak insan, Varlığın Hakikati sorusunu sorduğunda Varlığın açıklığı içinde durmaktadır. Varlığın Hakikati sorusunu soran insan artık Varolanın Varolanlığında kalmaz, Varolanın bütününe aşarak Varlık olarak Varlığın açılanmışlığı içinde durur. “Ancak Varlığın insanla olan bağı gelişirse insan kendi özünde Ek-sistenz olarak Varlığın açıklığı(hakikati/aydınlığı) ile ilişkiye girebilir.”³⁴ Heidegger Varlıktan, Varolanın Varolanlık olarak Varlığını değil, onu Olageliş/Olagelme fiili olarak anlamaktadır. “Varlık Olagelme olarak olur.”³⁵ Varlığın Hakikati en sorulmaya-değer olandır. “Varlığın Hakikatinin tasavvur edilmesine “düşünmenin gücü”³⁶ adını verir. Varlık için kullandığı bir diğer sözcük de “tek/yegâne/biricik” tir.³⁷

Bütün tarih boyunca sürekli olarak Varlık sorusunu sorup bundan Varolanın Varolanlığını anlayan Metafizik, Heidegger’e göre, Varlığın Hakikati sorusunu sormayı unutmuştur. Heidegger “insanın Varlığı unutması” ile “Varolanın Varlık tarafından bırakılmışlığı” ayırımını yapar. Metafiziğin tarihi, Varlık Unutulmuşluğunun tarihidir.³⁸

Martin Heidegger’e göre, Greklerin hayret etme üzerinden edindikleri Varlık tecrübesi, onların, Varolanın Varlığının tecrübesini de gizli kalmama hali (aletheia) olarak edinmelerini sağladı. Lakin böylelikle Varolanlığa sadece başka bir isim takmış oldular. Gizli kalmamışlığın kendisi hakkında

soru sormadılar. Heidegger, *Varlık ve Zaman*’ın daha ilk paragrafının ilk satırında Varlık sorusunun “bugün artık unutulmuş olduğunu” dile getirir. Grekler, aletheia olarak gizli kalmamışlığın özü hakkında soru sormadıkları için Heidegger’e göre Batı düşüncesi, Platon ve Aristoteles’ten beri Metafizik haline geldi. Böylece de insanın Varlık Unutulmuşluğunun tarihi başladı.

Varlık Unutulmuşluğu (Seinsvergessenheit), insanın, Varlığın Hakikati sorusunu sormamasından kaynaklanan durumdur. Bu durum özellikle Yeni Çağ’dan bu yana gittikçe daha derin ve kalıcı bir şekilde yaşanmaktadır. Matematiksel olanın hakimiyeti ve hesaplayıcı düşünmenin tüm alanlarda kendini kabul ettirmesiyle birlikte Heidegger’e göre her şey, kullanılabilecek ve yararlanılabilecek bir meta haline getirilmiştir. Varolanın bu şekilde araçsallaştırılması, onun Varlık tarafından bırakılmasına sebep olur. “Varlık Bırakılmışlığı (Seinsverlassenheit), Varolanın, Varlığın Hakikatinin açık ve bozulmamış bir şekilde olmasından vazgeçmesidir”.³⁹ “*Varlık Bırakılmışlığı* Varlık Unutulmuşluğunun temelidir”.⁴⁰ Bu durumda Varlık uzaklaşır ve Varolan sadece yapılabirlik ufkunda görünür; Heidegger’in buna verdiği ad “Yapmalık”tır (Machenschaft).

Bu konunun içeriği doğru anlaşılmalıdır: Varolanın, Varlık tarafından terkedilmesi ya da Yapmalık, insana özgü eylem biçimleri değildir. Bunlar, Heidegger tarafından “Varlığın bir Olma (Wesung) çeşidi”⁴¹ olarak anlaşılmaktadır. Varlık, tarihsel bir şekilde olur; bunun anlamı, Varlığın kendini vermesi/göstermesi veya gizlemesi/geri çekmesidir. “Varlığın (Seyn) tarihsel olması, onun yüzünü göstermesi veya çevirmesi; gittikçe derinleşen bir terk edişte tamamiyle Varlık Bırakılmışlığı ve Varlık Unutulmuşluğu, ve en derin terk edişten olası bir değişimle yüzünü yeniden göstermesi olarak kendini belli eder.”⁴² Hem yüzünü gösterme hem de yüzünü çevirme, hem Varolanın Varlık tarafından Bırakılmışlığı hem de insanın Varlığı Unutması, Olagelme olarak Olagelme içinde gerçekleşmektedir.

Olagelme ve Tekniğin Özü

Varolanın Varlık tarafından terkedilmesini daha iyi anlamak için Heidegger'in teknik konusundaki görüşlerine bakmak zorundayız: Heidegger buna dair fikirlerini Olagelme bağlamında 30'lu yılların ikinci yarısından itibaren geliştirmiş ve savaştan sonra açıklamıştır. Tekniğin özü hakkındaki düşüncelerini Heidegger iki önemli kavram etrafında yoğunlaştırmaktadır: Zorlama (Ge-stell) ve Yapmalık (Machenschaft).

Mevcut olmama halinden mevcudiyete gelişi sağlayan her vesileye Heidegger “vücuda-getirme” (Her-vor-bringen) adını verir. Vücuda-getirme, daha önce mevcut olmayan bir şeyi görünür kılar. Vücuda-getirme sayesinde daha önce gizli olan, görünmeyen bir şey görülür hale gelir. Vücuda-getirme, bir şeyi gizli olma durumundan gizli olmama durumuna çıkarır. Bu süreçte Heidegger açığa çıkarma (Entbergen) adını verir ve bu üç türlü olur: Doğada yetişen her şeyde, el işiyle uğraşılan zanaatta ve şiir ya da plastik sanatlarda.

Açığa çıkarmanın bu üç biçimi Heidegger'e göre Yeni Çağ'dan itibaren geçerli olan teknolojik açığa çıkarmadan çok farklıdır. Yeni Çağ'la birlikte Varolanı bambaşka şekilde yorumlayan bir hesaplayıcı düşünme biçimi gelişir. *Hesaplama, sürat ve kitlesel talep*⁴³ Yeni Çağ'ın Varolanla ilişkiye girme biçimleridir. Yeniçağ insanı, her şeyi ele geçirilebilirlik, kullanılabilirlik, yararlılık ve yapılabilirlik açısından görmektedir ve insanın kendisi de bu şekilde gerçekleştirilen üretimin bir parçası haline gelmiştir. Heidegger insanın her şeyi ve bu arada kendini de işleyerek kullanılabilir bir meta haline getirdiğini yazmaktadır. Heidegger'in bu olaya verdiği ad zorlama/talep etmedir (Ge-stell). Zorlamanın bir diğer adı yapmalıktır (Machenschaft). Zorlamanın hüküm sürdüğü çağda insan ve doğa “kaynak” haline getirilmiştir. Tekniğin özü, bu zorlamada yatar ve özün kendisinin teknikle alakası yoktur. Tekniğin özü yeryüzünün tamamının, yani insan

ve doğa olarak bütünüyle talep edilmesidir, zorlanmasıdır. Buradaki talep etme, vücuda-getirmenin diğer adıdır. “Yapıp etmenin hakimiyeti olarak yapmalık”⁴⁴ bu hükümlanlığa damgasını vurur. İnsan, doğaya hâkim olur. Yok olmanın/tükenmenin sebebi budur. Bu durumdaki Varolan artık sadece ölçülebilir bir nitelik ya da nicelikler bütünü olarak görünür. Nicelik sınırsız bir şekilde büyür ve farklı bir niteliğe dönüşür, ki Heidegger’in buna verdiği ad “devasalık”tır (Riesenhafte/Riesige). Devasa, nitelik olan niceliktir ve bu haliyle Varlığın olmasının temel özelliği haline gelmiştir. Varlığın olmasının bir çeşidi olarak yapmalık, “Varlığın gizli tarihinin içinde başka hiçbir şeye benzemeyen bir Olagelmedir”⁴⁵ Heidegger’in Varlık Bırakılmışlığı ifadesi, Nietzsche’nin nihilizminin başka bir adıdır.

Antik Çağ’daki Greklerde gizli kalmama durumunun temel boyutu mevcudiyete-çıkarmak iken, Yeni Çağ’dan bu yana gizli kalmama durumu, doğanın zorlanarak talep edilmesi haline gelmiştir. Heidegger şöyle yazmaktadır: “Zorlama, kendisi teknik bir şey olmayan ama modern tekniğin özünde hüküm sürmekte olan açığa çıkarma biçimidir.” Teknoloji çağında her şeyin mümkün ve yapılabilir hale geldiği bir devasalığın yapmalığı hüküm sürmektedir. “İnsan için her şey mümkündür.”⁴⁶ “Mümkün olmayan tek şey ‘imkânsız’ sözü ve tasarımıdır.”⁴⁷

İşte bu açığa çıkarma aşlında Olagelmedir. Heidegger zorlamayı, Varlığın çağa özgü bir takdiri (Schickung) olarak görmektedir; zorlama Varlığın öngördüğü bir takdir/kaderdir (Geschick). Açığa çıkarma “sadece insanla ve özellikle insan sayesinde olmaz.” İnsan bu sürece dahildir ama sürecin ustası değildir. Teknik ile gerçekleştirilen modern açığa çıkarma biçimi, artık insanın elinde olan bir süreç değildir. Heidegger ‘Der Spiegel’ dergisine 1966’da verdiği mülakatta bunu çok çarpıcı bir şekilde dile getirir: “Teknik özünde öyle bir şeydir ki, insan ona hâkim olamaz.”⁴⁸

Varlık Bırakılmışlığı, Varolanın bir kullanılabilirlik ve yapılabirlik objesi haline getirilerek araçsallaştırılmasının adıdır. Varlık Unutulmuşluğu ise, insanın, Varlığın Hakikati sorusunu sormadığı Metafizik çağının adıdır. Bu her iki süreç de varlık-tarihsel açıdan, yani Olagelme olarak düşünülmelidir.

Varlık, Hakikat, aydınlık ve gizli kalmama durumu, Heidegger'in geç döneminde kullandığı ve aynı içerikleri ifade eden terimlerdir. Açığa çıkarma denen sürecin, bir şeyi gizli kalmışlık durumundan mevcut olma haline getirilme anlamına geldiğini daha önce söylemiştik. Bu süreç aydınlık içinde gerçekleşir. Olagelme olarak Varlık ise bir oluş ve gelişme süreci değildir; bu süreç aynı zamanda hem aydınlanma hem de gizlenmenin birlikte yürüdüğü bir süreçtir.⁴⁹ Varlığın Olması hem kendini gizleme hem de gizlenmeme/açığa çıkarma sürecidir; hem gizli kalmışlıktır hem de aydınlıktır; hem yüzünü gösterme hem de yüzünü çevirmedir; hem olagelen çağrı/fırlatım hem de olağetirilen tasarımıdır; hem uzaklaşma hem de yakınlaşmadır. “Öyleyse Hakikat hiçbir zaman sadece aydınlık değildir; o, aynı aydınlık gibi ve onun kadar köklü bir haldeki gizli kalma (Verbergung) olarak özünü sürdürür.”⁵⁰ Aydınlık, Varolanın görünür olduğu yerdir. Ama bunun olması için insanın kendini aşması, aydınlığa, kendi dışına çıkması gerekir. Da-sein olarak insan, Varlığın aydınlığına çıkan, yani Varlık Anlayışına (Seinverständnis) sahip olan tek canlıdır; bu nedenle, Heidegger'in ona verdiği ad “Ek-sistenz”dir. Heidegger'e göre insanın açıklık olarak aydınlığa çıkması insan tarafından yapılmış ya da yaratılmış bir durum değildir. Heidegger buna takdir/kader (Geschick) adını vermektedir. İnsanın kaderi etkilemesi mümkün değildir, ona tahammül etmelidir.

Heidegger tekniğin bu şekilde gerçekleşen gelişiminde bir tehlike görmektedir. Tehlike şuradadır ki, insan sürekli olarak bir üretim/işleme faaliyeti içine çekilmektedir. Açığa çıkarmanın zanaat ya

da sanat gibi başka biçimlerini düşünmemektedir bile. Heidegger'e göre zorlama “*en büyük tehlike*”dir.⁵¹ Bu tehlike Varlığın sebep olduğu takdirden gelir ve kendini iki şekilde gösterir:

1. Zorlama “insanı kendisiyle ve varolan her şeyle olan ilişkisinde”⁵² tehlikeye atmaktadır. Her şey yapılabilirlik üzerine araçsallaştırıldığında insan tüm Varolanlarla, diğer insanlarla ve kendisiyle olan ilişkisini yitirir.
2. Zorlamada geçerli olan açığa çıkarma biçimi, yani devasalık ve kitlesel üretim diğer açığa çıkarma biçimlerini bozar ya da onlara izin vermez. Böylelikle doğanın açığa çıkarması, zanaatlardaki üretim ve sanatsal yaratıcılık tehlikeye girer.

Tehlike ise kendi içinde iki anlamlıdır: Zorlama bir yandan en büyük tehlike olmakla birlikte, diğer yandan kendi içinde kurtarma imkanını da taşımaktadır. Çünkü insan tekniğin özüne dair düşünürce bir tecrübeyi edinebilir ve böylelikle diğer açığa çıkarma biçimlerini de görebilir. Ancak insan tek başına kendini kurtarabilecek durumda değildir. “Bizi ancak bir Tanrı kurtarabilir. Kurtuluşun yegâne imkanını, Tanrının yokluğundaki tükenişte ya da Tanrının görünmesi için düşünmeye ve şiire hazırlık yapmakta görüyorum...”⁵³

Varolanın Varlık tarafından Bırakılmışlığı ve İnsanın Varlık Unutulmuşluğu gibi, Tanrı ya da Tanrısallık konusu da Heidegger tarafından Varlık Tarihi bağlamında ele alınır. Düşünmenin Olagelme özelliği Varlığın uzaklığı (Ferne) ve yakınlığında (Nähe) kendini gösterir. Bugünkü dünyanın çağdaş insanı Heidegger'e göre Varlığın uzaklığını, yani Varlığın insanı terk edişini yaşamaktadır. Varlığın uzak olması Varlık Unutulmuşluğu demektir: Varlık kendini geri çekmiş, insanı terk etmiştir. Burada görünen, Heidegger'in “vatansızlık” (Heimatlosigkeit) dediği şeydir. Varlığın terk etmesiyle birlikte onun açıklığı ve aydınlığı da artık yoktur; insan Varlığın yakınında

ve Sein'in Da'sında (Olmanın Varında) değildir. Varlıkla olan bağı kopmuştur. O nedenle insan kendine özgü yurdunu kaybetmiş, vatansız kalmıştır.

Varlığın insanı terk etmesi, yani uzak kalmasıyla birlikte kutsallığın boyutu da kapanır. Böylelikle tanrısallık boyutu da kapalı kalır. Tanrı geri çekilir, uzaklaşır, terk eder. İnsan sadece bozduğu ve sınırsız bir meta haline getirmekte olduğu Varolanla baş başa kalır. Heidegger'e göre Varlığın Hakikatinin boyutu olarak Olagelme öyle bir süreçtir ki, burada sadece insanın değil, aynı zamanda Tanrının da kaderi hakkında karar verilir. "Olagelme insanı Tanrıya armağan ederken Tanrıyı da insana havale eder".⁵⁴

Bu dönem nasıl aşılabılır? Heidegger'e göre bu sadece Varlığın kendisinden kaynaklandığında, yani Varlık uzaktan insana doğru yüzünü dönerse gerçekleşebilir. Varlığın yüzünü tekrar insana doğru çevirmesiyle, insan yeniden Varlığın aydınlığında durabilir ve Varlıkla olan bağını kurabilir. Böylelikle kutsallık boyutu da yeniden açılır, Tanrı veya Tanrılar kendilerini yeniden gösterirler. "...Tanrı ve Tanrılarının, tarih ve doğanın, Varlığın aydınlığı içine girip giremeyeceklerine, mevcudiyetlerini sürdürüp sürdürmeyeceklerine karar vermek insana düşmez."⁵⁵ Onların mevcut olup olmaması "Varlığın takdirine bağlıdır".⁵⁶

Eğer son söz Varlığın takdirine bağlıysa bir düşünürün kalan ne olabilir? Heidegger kendine bir çeşit hazırlayıcılık rolünü biçerek bu biteviye sorgulamasıyla "en sorulmaya değer olan"a dikkati çekmek istemektedir. Varlığın Hakikati sorusu sorulmak zorundadır; çünkü bu soru "hazır olmaya ilk adımdır".⁵⁷ Başka bir yerde şöyle yazar: "Gelecektekileri hazırlamak gerekir. Olagelmenin suskunluğu olarak ilk düşünme (anfängliches Denken) bu hazırlığın işine yarar."⁵⁸ Hayatında verdiği tek televizyon mülakatında Heidegger bir düşünür olarak kendini başka bir başlangıcın, başka bir düşünmenin ve başka bir düşünürün hazırlayıcısı olarak gördüğünü dile getirmektedir:

“Benim hazırlamaya çalıştığım bu düşünmeyi gerçekten üstlenmek göreviyle karşı karşıya kalan gelecekteki bir düşünür, Heinrich von Kleist’in bir zamanlar yazdığı şu sözlerle uymak zorunda olacaktır: Henüz burada olmayan birinin önünde geri çekiliyor ve onun geistü önünde bin yıl önceden boyun eğiyorum.”⁵⁹

Dipnotlar:

* Bu yazı Maltepe Üniversitesi ile Maltepe Belediyesi’nin birlikte düzenlediği “Varlık ve Bilgi Üzerine” konulu konferans dizisi kapsamında Caddebostan Kültür Merkezi’nde 11.11.2017 tarihinde yapılan konuşmanın genişletilmiş halidir.

¹ Martin Heidegger, Sein und Zeit, Gesamtausgabe 2, hrsg.v. Friedrich Wilhelm von Herrmann, Frankfurt am Main 1977 (Bundan böyle GA olarak yazılacak ve cilt numarası verilecektir.)

² Martin Heidegger, Die Lehre vom Urteil im Psychologismus. Ein kritisch-positiver Beitrag zur Logik, GA 1, hrsg.v. Friedrich Wilhelm von Herrmann, Frankfurt am Main 1978

³ Martin Heidegger, Die Kategorien –und Bedeutungslehre des Duns Scotus, GA 1, hrsg.v. Friedrich Wilhelm von Herrmann, Frankfurt am Main 1978

⁴ Jahrbuch für Philosophie und phänomenologische Forschung, Band 8, hrsg.v. Edmund Husserl, Halle 1927

⁵ Martin Heidegger, Die Grundprobleme der Phänomenologie, GA 24, hrsg.v. Friedrich Wilhelm von Herrmann, Frankfurt am Main 1975

⁶ Martin Heidegger, Beiträge zur Philosophie(Vom Ereignis), GA 65, hrsg.v. Friedrich Wilhelm von Herrmann, Frankfurt am Main 1989

⁷ Heidegger’in düşünmesindeki en önemli terimler olan ‘Varlık’, ‘Olmak’, ‘Olagelme’ ve bunların tamlamaları metinde büyük harflerle yazılmıştır.

⁸ ‘Dasein’ teriminin Türkçe’deki karşılığını ilk baskısı 1991’de yapılan “Was ist Metaphysik?”in çevirisindeki gibi ‘Varolma’ olarak kullanıyorum. Ancak ülkemizdeki Heidegger literatüründe çoğunlukla ‘Dasein’ olarak bırakıldığının farkındayım. Bu yazıda her ikisinin de kullanılmasının neden şart olduğu, metnin ileriki satırlarında anlaşılabacaktır. Konu için önemli terimlerin Almancası parantez içinde verilecektir.

⁹ GA 2, S.316

¹⁰ yage, S.28

¹¹ Martin Heidegger, Vom Wesen des Grundes, Vom Wesen der Wahrheit, GA 9, hrsg.v. Friedrich Wilhelm von Herrmann, Frankfurt am Main 1976

¹² Martin Heidegger, Hümanizm Üzerine/Über den Humanismus, Ankara 2013, S.8

¹³ Friedrich Wilhelm von Herrmann, Vom Ereignis. Zu Heideggers “Beiträgen zur Philosophie”, Frankfurt am Main 1994, S.7(Bundan böyle FrWvH olarak yazılacaktır)

¹⁴ yage, S.31

¹⁵ GA 65, S.59

¹⁶ FrWvH, S.22

¹⁷ GA 65, S.32. Heidegger geç dönem eserlerinde Metafiziğin dilini kullanmadığını göstermek için ‘Sein’ terimini ‘Seyn’ olarak yazmaktadır. Bu şekilde yazılan her yerde Türkçe çevirinin içinde Almanca ‘Seyn’ olarak bırakılmıştır.

¹⁸ yage, S.28

¹⁹ yage, S.479

²⁰ yage, S.494

²¹ yage, S.61; bkz. S.70

²² yage, S.453

²³ yage, S.262

²⁴ FrWvH, S.226

²⁵ yage, S.19

²⁶ GA 65, S.251

²⁷ yage, S.239

²⁸ yage, S.304

²⁹ yage, S.251

³⁰ FrWvH, S.56

³¹ GA 65, S.286f.

³² FrWvH, S.65

³³ GA 65, S.58

³⁴ FrWvH, S.112

³⁵ GA 65, S.344

³⁶ yage, S.47

³⁷ yage, S.122

³⁸ FrWvH, S.318

³⁹ yage, S.94

⁴⁰ GA 65, S.114

⁴¹ yage, S.126

⁴² FrWvH, S.71

⁴³ GA 65, S.120

⁴⁴ FrWvH, S.131

⁴⁵ GA 65, S.120

⁴⁶ yage, S.136

⁴⁷ yage, S.442

⁴⁸ Spiegel-Gespräch mit Martin Heidegger, in:Antwort. Martin Heidegger im Gespräch, hrsg.v. G.Neske, E.Kettering, Pfullingen 1988, S.97

⁴⁹ GA 65, S.308

⁵⁰ yage, S.349

⁵¹ FrWvH, S.116

⁵² Martin Heidegger, Die Frage nach der Technik, in: Technik und die Kehre, Pfullingen 1962, S.27

⁵³ Spiegel-Gespräch mit Martin Heidegger, S.100

⁵⁴ GA 65, S.26

⁵⁵ Martin Heidegger, Hümanizm Üzerine/Über den Humanismus, S.22

⁵⁶ yage, S.23

⁵⁷ GA 65, S.186

⁵⁸ yage, S.395

⁵⁹ Martin Heidegger im Gespräch mit Richard Wisser, in: Antwort. Martin Heidegger im Gespräch, hrsg.v. G.Neske, E.Kettering, 1988, S.28

Kaynakça

Martin Heidegger, Frühe Schriften, Gesamtausgabe Band 1, hrsg.v. Fr.W.von Herrmann, Vittorio Klostermann Verlag, Frankfurt am Main,

1978

Martin Heidegger, Sein und Zeit, Gesamtausgabe Band 2, hrsg.v. Fr.W.von

Herrmann, Vittorio Klostermann Verlag, Frankfurt am Main,

1977

Martin Heidegger, Wegmarken, Gesamtausgabe Band 9, hrsg.v. Fr.W.von

Herrmann, Vittorio Klostermann Verlag, Frankfurt am Main,

1976

Martin Heidegger, Grundprobleme der Phänomenologie, Gesamtausgabe

Band 24, hrsg.v. Fr.W.von Herrmann, Frankfurt am Main,

1975

Martin Heidegger, Beiträge zur Philosophie. (Vom Ereignis), Gesamtausgabe

Band 65, hrsg.v. Fr.W.von Herrmann, Frankfurt am Main,

1989

Martin Heidegger, Die Frage nach der Technik, in: Technik und die Kehre,

Verlag Günther Neske, Pfullingen 1962, pp.5-36

Martin Heidegger, Hümanizm Üzerine/Über den Humanismus, Çeviren: Yusuf

Örnek, Türkiye Felsefe Kurumu, Ankara 2013

Martin Heidegger, Spiegel-Gespräch, in: Antwort. Martin Heidegger im

Gespräch, hrsg.v. G.Neske, E.Kettering, Verlag Günther

Neske, Pfullingen 1988, pp. 81-114

Friedrich Wilhelm von Herrmann, Wege ins Ereignis. Zu Heideggers “Beiträgen zur Philosophie”, Vittorio Klostermann Verlag, Frankfurt am Main, 1994

Richard Wisser, Martin Heidegger im Gespräch mit Richard Wisser, in: Antwort. Martin Heidegger im Gespräch, hrsg.v. G.Neske, E.Kettering, Verlag Günther Neske, Pfullingen 1988, pp.21-28